

مقدمه مترجمان

«نظریه سازمان» در معنای اخص آن یکی از زیاترین حوزه‌های نظریه‌پردازی و اندیشه‌ورزی نظری در قلمروی «مطالعات سازمان و مدیریت» است. این حوزه حتی گاه، برخلاف کلیت گرایش «مصرف‌کننده» رشته، در جهت «تولید و ارائه» نظریه فعالیت کرده است. کتاب حاضر که ترجمه *The Oxford Handbook of Organization Theory* است، در واقع تجلی این زایایی و پویندگی و خود سنگ‌بنایی در جهت بارورتر ساختن این حوزه است. شاید گزاف نباشد اگر بگوییم که سوکاس و نودسن (ویراستاران کتاب) یکی از بهترین آثارشان را در این حوزه در کتاب حاضر محقق ساخته و گلچینی از بهترین‌های رشته مدیریت را با ساختاری منسجم گرد هم آورده‌اند که البته این را باید خواننده خود در خلال مطالعه کتاب دریابد.

مترجمان سال‌هاست مترصد ترجمه کتاب بوده‌اند و فصل‌هایی از آن را نیز در طول چند سالی که از انتشار کتاب می‌گذرد آماده کرده‌اند؛ اما به هر تقدیر تا این زمان فرصت عرضه آن فراهم نیامد و ترجمه دیگری از کتاب نیز منتشر نشد که این کتاب ارزشمند را در فضای دانشگاهی کشور، آنچنان که باید، جا بیندازد. ناگفته نماند که مترجمان نیز همسو با بسیاری از منتقدان معتقدند ترجمه صرف ارزشی ندارد و نیز باور دارند هر تالیفی نیز به صرف تألیف بودن ارزشمند نیست. بلی، «باید نوشت» و صد البته نیز «باید ترجمه کرد» تا از افکار دیگران هم بهره‌مند شد. برخی ترجمه از زبان رایجی چون انگلیسی را به ویژه در مورد آن دسته کتاب‌های درسی دانشگاهی که بیشتر به خلاصه‌های ساده می‌مانند، بی‌ثمر می‌دانند؛ اما رویه دانشگاهی رشته مدیریت نشان داده است که متأسفانه تا کتابی ترجمه نشود، فراگیر و جریان‌ساز نمی‌شود. این امر درباره کتاب‌های مبنایی و تفکربرانگیزی که در

قالب‌های ساده‌سازی شده درسی نمی‌گنجند مسلماً بسیار بیشتر مصداق دارد. چنان‌که در مورد ترجمه کتاب *نظریه سازمان* مری جو هچ کاملاً مشهود است. نکته دیگری که ضرورت ترجمه این کتاب را محرز می‌سازد، شمار اندک کتاب‌های تألیفی فارسی فرانتزری - فلسفی در حوزه مطالعات سازمان و مدیریت است.

ترجمه موجب افزایش فهم عمومی از رشته و ضریب اثرگذاری آن می‌شود. وقتی در زمینه نظریه سازمان، تألیف در خور و شایسته‌ای صورت نمی‌گیرد، ترجمه «مکروه» نیز «مستحب» و گاه حتی «واجب» می‌شود.

با این تفصیل، ترجمه این کتاب ارزشمند - تا حدی که بتواند امانت‌دار این ارجمندی باشد - نه با هدف معرفی یک یا چند تکنیک جدید برای مثال در زمینه راهبردسازی یا تعالی سازمانی یا دیگر موضوعات مشابه پرزرق و برق حوزه مطالعاتی سازمان و مدیریت، بلکه با نیت هیزم‌افکنی در کوره - متأسفانه نه‌چندان گرم - «نظریه سازمان» کشور است. البته نباید نادیده گرفت وقتی سوکاس در مقدمه کتاب متأخرش *فلسفه و نظریه سازمان* از کمبود متفکران سازمانی دارای طرز تفکر فلسفی سخن می‌گوید، این امر گویای سردی این گلخن در سطح «رشته‌ای» است و نه صرفاً «جغرافیایی». بنابراین، در چنین شرایطی که تکنیک‌سازی و تکنیک‌دانی لقمه گلوگیر این رشته (به خصوص در کشور ما) شده و آن را فربه و کاهل ساخته است، باید در پی نای‌بری‌های نظریه پردازانه و بازاندیشانه بود تا مگر جانی دوباره به این رشته بخشند [البته اگر آن‌ها نیز به دام «ایسم‌دانی» نیفتند].

بدین‌روی باید قدر این بارقه‌های ولو کوچک را دانست و به هرگونه، تألیف یا ترجمه، بر فزونی فروزندگی آن‌ها همت گماشت؛ ورنه اقبال عمومی فعلی به این رشته که چه بسا نیروی بالقوه اعتلا و عمومیت‌بخشی اندیشه‌های سازمان و مدیریت باشد، به ابتذال آن خواهد انجامید.

کتاب و فصل مقدمه ویراستارانش آن‌قدر گویا و شیواست که مجاللی برای اطالاه کلام از سوی مترجمان نگذارد. به طور قطع فهم و نقد اندیشه‌های مؤلفان کتاب، مقدم بر مطالعه نسخه فارسی یا انگلیسی آن است؛ نقد و اصلاح ترجمه نیز موجب مزید امتنان مترجمان خواهد بود. ضمناً برای برخی واژگان معادل‌هایی پیشنهاد شده و

در متن به کار رفته است که تمامی آنها در بخش «معادل‌های پیشنهادی مترجمان برای برخی واژه‌ها» در انتهای کتاب آمده است. در پایان بر خود واجب می‌دانیم از زحمات سرکار خانم دکتر ملیحه معلّم به ویژه در خصوص پیشنهاد ساختار مناسب نشر کتاب، و سرکار خانم آرزیتا ارشادی برای ویرایش دقیقشان و سایر همکارانی که در مجموعه «سمت» در فرایند نشر این کتاب مشارکت داشته‌اند، سپاسگزاری کنیم.

توضیحاتی در خصوص ساختار کتاب

کتاب اصلی در قالب یک جلد و از پنج بخش و ۲۴ فصل (مقدمه و ۲۳ فصل دیگر) به شرح زیر تشکیل شده است:

مقدمه: ضرورت بازانندیشی فرانظری در نظریه سازمان / سوکاس، نودسن

بخش ۱: نظریه سازمان به منزله علم

- [۱] نظریه سازمان به منزله علمی اثباتی / دونالدسون
- [۲] نظریه سازمان به منزله علمی تفسیری / هچ، یانو
- [۳] نظریه سازمان به منزله علمی انتقادی: شکل‌های تحلیل و «شکل‌های سازمانی جدید» / ویلمت
- [۴] نظریه سازمان به منزله علمی پست‌مدرن / چیا

بخش ۲: ساخت نظریه سازمان

- [۵] خاستگاه‌های نظریه سازمان / استاریاک
- [۶] مبانی تاریخی و شناخت شناختی نظریه سازمان: پیوند نظریه جامعه‌شناختی و گفت‌مان مهندسی / شنهاو

[۷] نظریه فمینیست و نظریه سازمان: گفتگویی با مبانی جدید / گراردی

[۸] سبک‌ها و صاحبان سبک در نظریه سازمان / زارنیوفسکا

[۹] کثرت‌گرایی، پیشرفت علمی و ساختار نظریه سازمان / نودسن

بخش ۳: بحث‌های فرانظری در نظریه سازمان

- [۱۰] معمای عاملیت/ساختار در نظریه سازمان: درهای گشوده و دیوارهای کشیده / رید
- [۱۱] شیوه‌های تبیین در نظریه سازمان / شرر
- [۱۲] نگاه‌های خرد و کلان در نظریه سازمان: حکایتی از قیاس‌ناپذیری / مک کینلی، مون
- [۱۳] رویکردهای اقتصادی و جامعه‌شناختی به نظریه سازمان / سوئدبرگ
- [۱۴] مباحثات فرانظری در مطالعه فرهنگ سازمانی / مارتین

بخش ۴: نظریه سازمان به منزله یک علم خط‌مشی

[۱۵] دانش کنش‌پذیر / آرجریس

[۱۶] نظریه و شیوه‌عمل در دنیای واقعی / وایک

[۱۷] نظریه سازمان و اخلاقیات: گونه‌ها و پویه‌های بهینه‌سازی محدود / نیلسن

[۱۸] منش و فضیلت در عصر سرمایه‌داری متلاطم / منگام

بخش ۵: آینده نظریه سازمان

[۱۹] آینده نظریه سازمان: چشم‌اندازها و محدودیت‌ها / بورل

[۲۰] مدیریت آینده‌های سازمان در جهان متغیر قدرت / دانش / کلگن

[۲۱] آینده مطالعات سازمان: آن سوی بحث‌گزینش - انطباق / لوین، ولبردا

[۲۲] در خانه، از مریخ تا سومالی: واگویی مطالعات سازمان / کالاس، اسمرسیک

[۲۳] دوران جدید، چالش‌های تازه: تأملاتی بر گذشته و آینده نظریه سازمان / سوکاس

با این حال، مطابق دلایلی که در ادامه می‌آید و بر اساس توصیه ناشر محترم، ترجمه کتاب در قالب یک دوره پنج جلدی تنظیم و منتشر شده است که هر جلد در واقع متناظر با یک بخش از کتاب اصلی است. این ساختار پنج جلدی چندین مزیت دارد، از جمله اینکه امکان انتخاب‌گزینشی و باقیمت مناسب‌تر جلد‌های متفاوت کتاب برای دوره‌های متفاوت درسی را فراهم می‌کند و همچنین کمک می‌کند کتاب از حالت یک کتاب مبنایی صرف خارج شده، بعد درسی و آموزشی آن تقویت شود. این کتاب در حالت پنج‌جلدی، برای دو درس اصلی و الزامی مشترک تمامی گرایش‌های دکتری مدیریت (مصوب ۱۳۷۴/۶/۱۹) یعنی «تحلیل فلسفی نظریه‌های سازمان و مدیریت»، و «نقد و بررسی نظریه‌های سازمان و مدیریت» کاربرد دارد. جلد‌های اول و سوم که عمدتاً درباره مباحث فرانظری و به قول ویراستاران کتاب، حتی مباحث فلسفی است برای استفاده در درس «تحلیل فلسفی نظریه‌های سازمان و مدیریت» مناسب است. جلد‌های دوم، چهارم و پنجم نیز بر اساس مباحث عمدتاً موضوعی مطرح شده در فصولشان، مناسب استفاده در درس «نقد و بررسی نظریه‌های سازمان و مدیریت» خواهد بود.

سید حسین کاظمی - حسن دانائی‌فرد

زمستان ۱۳۹۴

قدردانی

ایده این مجموعه را ابتدا دیوید موسون، سردبیر کسب و کار و مدیریت انتشارات دانشگاه آکسفورد مطرح کرد. جولای ۱۹۹۹، در پانزدهمین کنفرانس گروه مطالعات سازمانی اروپا^۱، در دانشگاه وارویک، هریدیموس سوکاس (به همراه ژان کلود تونیک) هماهنگ کننده یکی از بخش‌های کنفرانس با عنوان «نظریه سازمان به منزله علم: چشم‌اندازها و محدودیت‌ها» بود که در آن کریستین نودسن نیز مقاله‌ای ارائه داد. دیوید از موضوع این بخش و از چند مقاله ارائه شده در باب آن خوشش آمد و به ما پیشنهاد کرد یک دستنامه آکسفورد^۲ در موضوع نظریه سازمان را با رویکرد مشخصاً فرانظری ویراست کنیم. از آنجا که هر دوی ما چندین سال منفرد (و مشترک) در موضوعات فرانظری نظریه سازمان مشغول پژوهش بودیم، بسیار خرسند شدیم که فرصت یافتیم بدین وسیله تعدادی از مقالات با کیفیت بعضی از ممتازترین نویسندگان این حوزه را گرد هم آوریم.

مایلیم قدردانی خود را از دیوید موسون برای این فرصت اعلام کنیم. بدون تشویق‌های انگیزه‌بخش و دقت نظر او در رصد مباحث جالب توجه در مطالعات مدیریت و کسب و کار، احتمالاً این مجموعه به سرانجام نمی‌رسید. همچنین مایلیم از تیم او در انتشارات دانشگاه آکسفورد برای حرفه‌ای‌گری‌شان تشکر کنیم؛ به ویژه از خانم لین چایلدرس برای ویرایش دقیق و وسواس گونه‌اش. در نهایت، البته نه بی‌عنایت، مایلیم مراتب قدردانی‌مان را از نویسندگان این مجموعه برای اشتیاقی که در استقبال از ایده این مجموعه به خرج دادند، و انرژی و شکیبایی‌شان در تحمل

1. European Group of Organizational Studies (EGOS)

2. Oxford handbook

دفعات به ظاهر بی نهایت نقد و بازبینی اعلام کنیم. این مجلد چنین نمی بود مگر به لطف استانداردهای بالای دانش پژوهی و شوق آنها به گفتگوی بازاندیشانه. سپاسگزار یکایکتان هستیم.

هریلموس سوکاس و کریستین نودسن